

styli **33** locus

Publicació d'Iniciativa Cultural de la Franja: una eina d'intercanvi literari

Iniciativa Cultural de la Franja

Publicació d'Iniciativa Cultural de la Franja

Direcció:

Raquel Llop
Vicent Pallarès

Consell de redacció:

Esteve Betrià
Pep Espluga
Loli Gimeno
Carme Messeguer
Ramon Mur
Artur Quintana

Disseny:

Esteve Betrià
Ricard Solana

Redacció

Sagrat Cor, 33
44610 CALACEIT
redaccio@tempsdefranja.org

Impressió i producció

Terès & Antolín s.c.
info@teresantolin.com

Dipòsit legal: TE-57/2009

'Licantropia': terror i territori

Charles Terès, amb la seva obra *Licantropia*, ens transporta a un univers on es fusionen elements de la novel·la gòtica i el millor del fantàstic contemporani, i ofereix als lectors una proposta literària genuïna i potent. Aquesta obra, publicada per primera vegada el 2011 i guardonada amb el prestigiós Premi Guillem Nicolau, s'ha convertit en una referència per a tots aquells que recorren les sendes de la literatura fantàstica catalana, així com per als lectors atrets per les històries profundament arrelades als territoris de la Franja. Amb una prosa rica i matisada, i un treball lingüístic rigorós, Terès ens ofereix una història que explora amb força les arrels familiars, la naturalesa humana i l'íntima connexió dels personatges amb la terra.

La novel·la s'inicia amb un primer capítol ambientat al segle XVIII: hi trobem mossèn Magí, un missioner destinat a zones remotes de la serra, que pateix una experiència aterridora que assenta la base d'un to inquietant i gòtic per a tot el relat. Aquest episodi inaugural actua com a portal cap al món on el sobrenatural conviu de manera incòmoda amb allò humà i li obri la porta a un univers narratiu que transcendeix l'època i el temps.

De manera àgil, la narració salta al present, on coneixem en Llorenç, fotògraf originari del Matarranya, que puja fins a la serra de la Pobla amb la intenció de capturar imatges d'un casalot abandonat que domina el paisatge. En aquest escenari, tot i pensar que només documenta l'espai, en Llorenç resta completament aliè a la connexió ancestral que el vin-

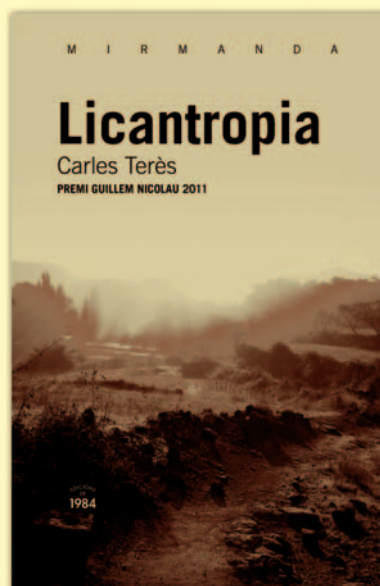
cula amb aquelles pedres i amb la terra mateixa. Aquest lligam ocult s'obrirà a mesura que descobreix un secret mil·lenari: l'antic mite de la licantropia, una llegenda amagada entre els plecs del temps i dels comportaments humans.

De fet, *Licantropia* és, sobre el fons, una his-

tòria de recerca interior i descobriment dels instints que en Llorenç, com molts de nosaltres, havia reprimint o ignorat. En avançar la trama, el protagonista va desentrellant la pròpia història i la de la seva família política, sobretot arran de la lectura d'un vell manuscrit que revela, amb una prosa antiga i poderosa, episodis de la vida del mossèn Magí i la seva relació amb la regió al segle XVIII. És en aquest manuscrit, entre fulls es-

tripats i cal·ligrafia irregular, on es descriuen les experiències amb la gent de la serra i es parla d'una presència fosca i primària, relacionada amb el perfil del llop i les seves coses.

Aquest transitar constant entre passat i present és un dels trets més suggeridors de la novel·la. Mentre el relat de mossèn Magí crea una atmosfera de llegenda gòtica i terror ancestral, les passes d'en Llorenç ens situen en el món contemporani, un món que creiem conèixer, però en què encara resten forces ocultes i instints primaris. Aquest contrast entre èpoques permet a Terès reflexionar sobre temes universals: la por que atreu i allunya al mateix temps, la violència que viu latent a cada persona, la necessitat o el desig de buscar la veritat del nostre passat i, en fi, l'ús del mite del llop com a metàfora central d'allò que som. El llop representa tant allò que temem de nosaltres mateixos —els instints, la ferocitat—

com allò que anhelem: la llibertat salvatge, l'autenticitat, la connexió amb la natura.

Un altre dels punts forts de *Licantropia* és el treball lingüístic que caracteritza Carles Terès. Tot i haver nascut a Barcelona, l'autor està arrelat al Matarranya des de fa dècades, i això es reflecteix en el català que fa servir: un català que respira la manera de parlar pròpia de la Franja, rica en girs i expressions autòctones, però que evita la sensació de forçada estandarització. Terès aconsegueix un equilibri subtil entre el registre estàndard i els recursos dialectals, dotant la narració d'un to genuí, arrelat, autèntic. Els diàlegs —impregnats de modismes i localismes— col·loquen el lector directament en aquell entorn i fan que la identitat territorial emergeixi amb força a cada pàgina.

Pregonaven l'hora de la missa del dia següent, en un castellà monolític que, segons els seus càlculs, devia ser la llengua familiar d'un vuit per cent dels que podien sentir el pregó. La paradoxa lingüística de la comarca també l'havia assumida, però encara li grinyolava l'estrany fenomen que feia del micròfon un aparell màgic que transformava la llengua catalana dels pobletans en castellà.

La narrativa s'articula amb una estructura alternant entre passat i present.

D'una banda, la història de mossèn Magí se situaria més o menys al 1780, enmig de la tonsura i la manera de viure de l'època. De l'altra, en Llorenç desenvolupa la seva vida en el context del segle XXI —posant sobre la balança el món modern, les eines tecnològiques i la fragilitat emocional contemporània. Aquest joc de temporalitats no només configura l'atmosfera, sinó que es converteix en un recurs temàtic: la memòria ancestral, les ferides del passat, les presències que no se n'han anat del tot. El contrast literari obre una pregunta constant: fins a quin punt estem lliures del llegat històric i de les passades violències?

El llop, com a figura central i metàfora, cobra una importància simbòlica de gran volada: representa la dominació dels instints, el contrast entre la vida civilitzada i l'expansió primitiva que, en situacions de descontrol o crisi, pot emergir amb força. Però també és un símbol de la llibertat envoltada de misteri, que en Llorenç desperta, i el fa veure, foto-

gràficament i emocionalment, que és molt més que un home contemporani amb una càmera: és també un ésser vinculat a la natura i al que la història s'ha endut.

Imaginà l'Agustí enmig de l'espessa boscúria, caminant cap a un destí que només ell sabia, insensible a les esgarrinxades i a la por de la foscor. Un Agustí àgil i fort, silent i afamat. L'envai un sentiment de compassió cap al seu cunyat i, alhora, una espurna d'enveja per la llibertat extrema, animal, de què gaudia.

Els paisatges del Matarranya esdevenen un tercer protagonista de la novel·la. Terès dibuixa muntanyes, boscos, camins i masos buits amb una precisió quasi fotogràfica, i, de nou, la prosa s'alça com a vehicle que fa que el territori respire i esdevingue present. Aquesta presència geogràfica és bromosa, perquè d'una banda transmet la bellesa salvatge de la terra, però de l'altra transmet la foscor i la por: és en aquests escenaris on es fan presents les ombres, les preguntes i els dies que amaguen presències antigues, les forces que dormen entre les pedres i la vegetació. El protagonista —i el lector amb ell— camina per un escenari que sembla tranquil, però que amaga la possibilitat d'un esclat primitiu i d'un contacte amb el que no és totalment racional.

Terès juga magistralment amb el terror psicològic i el misteri, evitant el recurs fàcil de l'ensurt sobtat o la violència explícita. En comptes d'això, construeix tensió i malestar amb subtils: sorolls inesperats, ombres que s'allarguen, silenci que prem l'ànima, sensació de ser observat. Aquesta línia narrativa recorda molt l'horror còsmic de Lovecraft: és la percepció que hi ha alguna cosa més, alguna cosa superior a la capacitat de raó, una força desconeguda i immensa que posa en crisi la percepció quotidiana. La presència d'aquest horror no és escandalosa, però és persistent: acompanya cada pàgina i fa que el lector s'interroge sobre la normalitat. És justament l'absència d'explicacions clares el que crea una atmosfera d'inquietud profunda. Uns exemples:

Mentre avançava pel bosc va tenir la sensació que alguna cosa el seguia, silenciosa i furtiva. Alguna cosa que no era un porc senglar.

Sempre li havia agradat passejar de nit, era una bona manera de refrescar els pensaments, de desfogar tensions. Aquella matinalda, en canvi, sentia un desassossec molt semblant a la por. El bosc, a les hores obscures, adquireix una entitat compacta, sòlida, que vigila severament els qui gosen endinsar-s'hi.

En arribar a l'indret de la roca del Frare li semblà sentir un murmur com el brunzir d'un insecte, potser una veu apagada. Se li eriçaren els pèls del clatell i girà cua.

Més enllà del terror, *Licantropia* és una novel·la que convida a pensar sobre la condició humana, les arrels familiars i allò que hem heretat del passat. Els lligams d'en Llorenç amb la resta d'elements —manuscrits antics, fotografies que capturen la llum però també les ombres, la terra que uneix generacions— conviden a reflexionar sobre la memòria col·lectiva, sobre com les històries familiars, oficials o no, determinen el present. Enfrontar-se a aquest llegat equival a enfrontar-se a un mateix, a qüestionar la pròpia identitat i a admetre que hi ha parts latents que poden despertar quan menys t'ho esperes.

En resum, *Licantropia* de Carles Terès és una obra carregada de simbolisme i amb una càrrega profunda, que combina el millor de la novel·la gòtica —amb vestigis del terror ancestral i el misteri obscur— amb una reflexió sincera i punyent sobre la identitat, la memòria i els vincles amb la terra. Terès ha construït una obra que, malgrat arrelar-se en la tradició del fantàstic català i en detalls històrics, arriba a parlar de temes universals i atemporals: la recerca del jo, el reconeixement dels instints més ocults i la constatació que no estem alliberats del passat. Un debut literari que no només destaca per la seva qualitat metafòrica, estructura i llenguatge, sinó també per la seva capacitat de submergir-nos en un univers narratiu tan real com inquietant i evocador. Durant la lectura, el lector es veu atrapat, a la vegada, per les ombres del passat i per les imatges d'un territori que perdura, i que, de tan conegut que és, encara és capaç de sorprendre'ns i fer-nos tremolar.

Vicent Pallarés

Despullem cos i ànima

Juli Micolau

Som instant i record d'un amor inimitable.

Qui sap si demà el secret estarà obert
i serà vençut per cert cavaller honest.

Ara encara ho tenim tot hermètic
com si es tractés d'un misteri irrisolt
amb ganes de soltar el pes del llast
per poder avançar, respirar aire fresc
i explicar-se al mateix temps, explicar,
si voleu, que tot és possible, realitzable,
a través d'un gran somriure interior,
lliure i tolerant com pensament encès
que està a punt de fondre's pel joc
d'un foc eròtic intens; així sumem
lo desig de la carn al somni futur,
però sense corda, fil d'aram o vencill
sinó amb lligam per subjectar l'afecte,
diria que per fer l'enllaç d'unir-se
amb tota classe d'embolics
per l'encant de la passió,
per l'encant d'un cor tendre
que no vol conèixer el seu límit,
més bé viure experiències.

Bon coixí

Assumpció Perna

Aquell llegat a l'ombra
que un dia es va fer nit
proclamo amb tendresa
que va ser un bon camí.

Misteris de la vida
teixits que van patir
hiverns sense bonança
estius de dur caliu.

Us veig si miro al cel
fent-me de bon coixí
il·luminant anhels
com tendre mà d'amic.

Escrits de vella tinta
en un bell pergami
els punts que fossin d'or
les lletres d'argent fi.

Per recordar la història
d'aquell passat antic
que m'omple la memòria
amb aigua del meu riu.

18 d'agost. Visita a la borda de Rigatell (Betesa), on el meu pare guardava el bestiar quan era un nen.

Les fades del cap de la vila

Assumpció Perna

Al cap de la vila
hi dormen les fades,
pels racons més bells
preparen beuratges.

Reparteixen flors
als sers invisibles
i canten cançons
d'amor i de riure.

Vestides d'un blanc
que mai no s'embruta,
treballen de nit
al so de la lluna.

Captaires de sons
recullen històries
perquè els més petits
escoltin bells contes.

Hi viuen contentes
hi cusen vestits
per les nines velles
que van deixar allí.

Fan foc a l'hivern
amb teies i torxes
per veure les ànimes
de quan eren mortes.

Les van castigar
només per ser bones
i guarir malalts
«les van fer ses ombres».

Ja van alletar fills
i van cuidar les àvies
ja van dormir les nits
«quan eren a les gàbies».

Les ales de volar
les han plegat al cos
desitgen descansar
en aquell dolça redós.

Hi viuen senzilles
en silencis muts
ja no enraonen
quan no veuen «llum».

Mestres de saviesa
de blancs pensaments
entreguen nuesa
vesteixen anhels!

Mestres d'esperit,
no van morir mai!
Si les voleu veure
mireu cel enllà!

«A les nostres mares,
a les nostres àvies,
a les nostres...
amb agraïment.»

L'infern protector

Juny de 1895, Peralta de la Sal, la Llitera, per enèsima volta el jove Gil P.J., veí sord-mut del carrer Major i amb desordres mentals, pateix una crisi greu d'ansietat. Josep C.V., el doctor de tota la vida, resideix ben bé al costat, amb la qual cosa els pares de Gil no dubten a anar-li a demanar assistència mèdica. Josep, que coneix el cas, s'hi atansa de seguida. I, a diferència d'altres vegades, se les veu de tots els colors per tractar de calmar l'angoixa del noi. Quan al cap d'una hora llarga sembla que l'alteració de Gil ha minvat, el metge decideix acomiadar-se. No obstant això, el pacient reitera que voldria que el doctor Josep es quedés una estona més. Josep va atrafegat i, per tant, declina l'opció d'allargar la visita. El noi s'ho pren malament. En l'incís que el metge és en el portal, d'un rampell Gil arreplega d'una calaixera una pistola, probablement de les guerres carlines. I etziba, sense contemplacions, un tret a Josep, que miraculosament s'incrusta a la paret. Gairebé sense temps per poder reaccionar, el sord-mut li engalta un segon tret, també a boca de canó, que va directe al cor del metge. El dolor és horrorós. Així i tot, el doctor no defalleix. Se'n va cames ajudeu-me a ca seua. Per tal de no dessagnar-se, amb una mà prem, amb força, allà on ha rebut el fatal impacte. L'insuportable dolor per-

sisteix. Amb la mà no deixa de subjectar l'exterior de l'americana de pana, que duia botonada, en el punt que coincideix amb el cor. Josep, convençut que li ha arribat l'hora, demana a la muller que avisi al capellà a fi i efecte de rebre la extremunió, atès que el temps li corre en contra. A ran dels planys del moribund, el sacerdot s'afanya a donar-li el sagrament, que amb el gec posat no deixa de tenir la mà a l'alçada del cor. Tot i que el mossèn i la muller el traslladen de la sala d'estar al jaç de mort, Josep manté la mà enganxada a la geca. Els minuts, els quarts, les hores, van transcorrent i, malgrat la intensitat de l'agressió, el malferit metge respira. Arriba un moment que Josep se sent esgotat de tenir tant de temps la mà a ran del cor. En l'instant que la retira, constata que hi ha un trauc a l'americana de pana. Però que la bala de plom ha estat repel·lida. El portacigarretes de plata, que sol dur a l'infern, la butxaqueta de l'interior del gec, ha evitat el pitjor. Alhora s'adona que el dolor prové de les dues costelles trencades per l'impacte d'un tret accionant tan a prop. El "dotor" de Peralta va veure les estrelles, però d'un infern que va ser clement.